

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum aliquid possit esse quod non sit a Deo creatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

r. p. ubi sup-
reiponad 3.

alia finitam. Ex vtraq; autem parte infinitam imagi-
namur distantiam, quando vtrunq; oppositorum
ponitur infinitum: pura, si sint calor & frigus infiniti.
Ex parte autem altera, quando alterū est finitum:
sicut si calor esset infinitus, & frigus finitū. Distantia
ergo infiniti entis a non esse simpliciter, est infinita
ex vtraq; parte. Distantia autem entis finiti a non esse
simpliciter est infinita ex vna parte tantum, & re-
quirit nihilominus potentiam infinitam agentem.

Tertium concedimus. Non enim quātum ad hoc
differt, an vtrumq; oppositorum sit natura quādā,
an alterum tantum.

AD QUARTUM dicendum, q̄ res in intelligētia di-
cuntur fieri secundum cognitionem tantum, nō se-
cundum rationem operatiue virtutis: vnde res non
producentur a Deo mediantibus angelis operanti-
bus, sed solum angelis cognoscentibus.

AD QUINTUM dicendum, q̄ aliquid dī non pos-
set fieri ab aliquo, nō solum propter distantia extre-
morum, sed etiam propter hoc, q̄ omnino fieri nō
potest: vt si dicamus, q̄ ex aliquo corpore non po-
test fieri Deus, quia Deus omnino fieri non potest.
Sic ergo dicendum, quod ex aliqua potentia nō po-
test fieri omnipotentia, non solum propter distan-
tiam vtriusq; potentia, sed etiā propter hoc, q̄ om-
nipotentia omnino fieri non potest. Nam oē quod
fit, purus actus esse non potest, cum ex hoc ipso, q̄
ex alio esse habeat, potentia in eo deprehendatur.
Et ideo non potest esse potentia infinita.

AD SEXTUM dicendum, q̄ lux corporalis multi-
plicat se, non per creationem noua lucis, sed diffun-
dendo se super materiam: quod de angelis dici nō
potest: cum sint substantia per se stantes.

AD SEPTIMUM dicendum, q̄ forma pōt consi-
derari dupliciter. Vno modo secundum quod est in
potentia, & sic a Deo materia concreatur, nulla di-
sponentis nature actione interueniente. Alio modo
secundum quod est in actu, & sic nō creatur, sed de
potentia materiae educitur per agēs naturales: unde
nō oportet quod natura aliquid agat dispositiue ad
hoc quod aliquid creetur. Quia tamen aliqua for-
ma naturalis est, quae per creationem in esse produ-
citur, scilicet anima rationalis, cuius materiam na-
tura disponit: ideo sciendum est, quod cum creatio-
nis opus materiam tollat, dupliciter aliquid creati
dicitur. Nam quaedam creatur nulla materia p̄sup-
posita, nec ex qua, nec in qua, sicut angeli & corpora
caelestia: & ad horum creationem natura nihil
operari potest dispositiue. Quaedam vero creatur,
& si non praesupposita materia ex qua sint, praesup-
posita tamen materia in qua sint, vt animae humanae.
Ex parte ergo illa, qua habent materiam in qua, na-
tura potest dispositiue operari, non tamen q̄ ad ip-
sam substantiam creati, naturae actio se extendat.

AD OCTAVUM dicendum, q̄ in opere iustificatio-
nis homo aliquid operatur, ministerio tantum per
hoc quod adhibet sacramenta: vnde cum sacramen-
ta iustificare dicantur instrumentaliter & dispositiue,
solutio redit in idem cum solutione praedicta.

ad 7. argu.

AD NONVM dicendum, q̄ quamuis inter Deum &
creaturā non possit esse similitudo generis vel spe-
ciei, potest tamen esse similitudo quādā analogiae,
sicut inter potentiam & actū, & substantiam & acci-
dens. Et hoc dicitur vno modo in quantum res crea-
ta imitantur suo modo ideam diuinae mentis, sicut
artificiata formā, quae est in mēte artificis. Alio mo-
do secundum q̄ res creatae ipsi naturae diuinae quo-

dammodo simulantur, prout a primo ente alia sunt
entia, & bono bona, & sic de alijs. Tamen hęc obie-
ctio nō est ad p̄positū, quia supposito q̄ creatura a
Deo procedat mediante aliqua potentia creata, ad
huc redibit eadē difficultas, qualiter scilicet illa pri-
ma natura creata esse possit a Deo: similitudine nō
existente.

AD X. dicendum, quod error iste expresse in li-
bro de Causis inuenitur, quod creaturae inferiores,
creatae sunt a Deo superioribus mediantibus. vnde
in hoc auctoritas illius non est recipienda.

Et similiter dicendum ad vndecimum.

AD XI. dicendum, q̄ Augustinus loquitur de ani-
ma, quae communicat corpori esse & speciem, non
per modum creantis, sed per modum formae.

AD XIII. dicendum, q̄ licet Angelus non cogno-
scat res cognitione quae est a rebus accepta, non ta-
men oportet quod cognoscat tali cognitione, quae
sit causa rerū. Est. n. cognitio eius media inter duas
cognitiones praedictas. Cognoscit enim res natura-
li cognitione, quae est per rerū similitudines in eius
intellectum effluxas a diuino intellectu: vt sic eius
cognitio non sit ad rem quasi rerū cā, sed sit quādā
similitudo diuinae cognitionis, quae res causat.

AD XIII. dicendum, q̄ in educendo res de po-
tentia in actū, multi gradus attendi possunt, inquan-
tū aliquid potest educi de potentia magis vel min-
us remota in actum, & etiam facilius vel minus facili-
ter: unde nō oportet, si uirtus Angeli uirtutem na-
turae materialis excedat, q̄ possit aliquid facere de
puro nō esse, natura educente: aliquid de potētia in
actū, sed quod hoc possit multo facilius, quam na-
tura: Sicut etiam Augustinus dicit in 3. de Tri. quod
demonēs feminibus naturae occultius, & efficacius
operantur: quam nos operari sciamus.

AD XV. dicendum, quod nulla est maior potētia
quam potentia creandi, nec oportet quod poten-
tia creātis ad hoc se extendat, quod alicui creaturae
potentiam creandi communicet, eo q̄ creaturae cō-
municabilis nullo modo est. Quod enim aliqd̄ fieri
non possit, non solum prouenit ex defectu poten-
tiae facientis, sed quādoque ex ipsa factioe rei, quae
fieri non potest. Sicut Deus non potest facere Deū,
nō p̄pter defectū suae potētia, sed quia Deus a nul-
lo fieri potest. Et similiter potētia creandi finita esse
nō potest, nec creaturae comunicari, cū sit infinita.

AD XVI. dicendum, quod in actu potest attendi
difficultas dupliciter. uno modo ex hoc quod pa-
tiens resistit contra agentem. Et hoc non est in
omnibus generale, sed solum in his, quae mutuo ag-
unt & patiuntur in inuicem: in quibus agens pati-
tur ex contraria actione patientis. Et sic corpora ce-
lestia, quae contrarium non habent agendo, nō pa-
tiuntur difficultatem in agendo ex contraria actio-
ne patientis. multo minus Deus. Alio modo qui ge-
neralis est, secundum quod patiens elongatur ab
actu. Quanto enim potentia magis ab actu elon-
gata inuenitur, tanto maior est difficultas in actione
agentis. vnde, cum magis elongetur ab actu purum
non ens, quam materia cuiusque contrario sub-
iecta, quantumcumque intenso, manifestum est ma-
ioris esse uirtutis, producere aliquid de nihilo, quā
facere contrarium de contrario.

ARTICVLVS V.

Vtrum possit esse aliquid quod non sit a Deo creatum.

QVINTO quaeritur vtrū possit esse aliquid quod
non sit a Deo creatum. Et uidetur q̄ sic. Cū
enim

enim causa sit potētor effectu, illud, quod est possibile nostro intellectu, qui a rebus notitiam sumit, videtur magis esse possibile in natura: sed intellectus noster potest aliquid intelligere non intelligendo illud esse a Deo, cum causa efficiens non sit de natura rei: & sic sine ea res intelligi possit, ergo multo magis in rerum natura potest aliquid esse quod non sit a Deo.

¶ 2. Præter. Omnia quæ a Deo sunt facta, dicuntur esse Dei creaturæ. creatio autem terminatur ad esse. Prima enim rerum creaturarum est esse, ut habetur in lib. de causis. Cum ergo quidditas rei sit præter esse ipsius, videtur quod quidditas rei non sit a Deo.

¶ 3. Præter. Omnis actio terminatur ad aliquem actum sicut & procedit ab aliquo actu. Nam omne agens, agit in quantum actu est: & omne agens agit sibi simile in natura. Sed materia prima est pura potentia, ergo actio creatantis ad ipsam terminari non potest. Et ita non omnia sunt a Deo creata.

SED CONTRA est, quod dicitur Rom. 1. Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.

RESPON. Dicendum, quod secundum ordinem cognitionis humanæ processerunt antiqui in consideratione naturæ rerum. vnde, cum cognitio humana a sensu incipiens in intellectu perueniat, priores Philosophi circa sensibilia fuerunt occupati, & ex his paulatim in intelligibilia peruenierunt. Et quia accidentales formæ sunt secundum se sensibiles, non autem substantiales: ideo primi philosophi omnes formas accidentia esse dixerunt, & solum materiam esse substantiam. Et quia substantia sufficit ad hoc, quod sit accidentium causa, quæ ex principiis substantiæ causantur: inde est, quod primi philosophi, præter materiam, nullam aliam causam posuerunt, sed ex ea causari dicebant omnia, quæ in rebus sensibilibus proueniunt. vnde ponere cogebantur materiam causam non esse, & negare totaliter causam efficientem. Posteriores vero philosophi, substantiales formas aliquatenus considerare ceperunt. Non tamen peruenierunt ad cognitionem vniuersalem, sed tota eorum iterio circa formas speciales versabatur. Et ideo posuerunt quidam aliquas causas agentes, non tamen quæ vniuersaliter rebus esse conferrent, sed quæ ad hanc, vel ad illam formam, materiam permutarent, sicut intellectum, & amicitiam, & hanc, quorum actionem ponebant in segregando & congregando. Et ita etiam secundum ipsos non omnia entia a causa efficiente procedebant, sed materia actioni causæ agentis præsupponebatur. Posteriores vero philosophi, ut Plato, Aristoteles, & eorum sequaces peruenierunt ad considerationem ipsius esse vniuersalis. Et ideo ipsi soli posuerunt aliquam vniuersalem causam rerum, a qua omnia alia in esse prodiret, ut patet per Aug. 8. de ci. Dei. Cui quidem sententiæ etiã catholica fides cõsentit. Et hoc triplici ratione demonstrari potest, quarum prima est hæc. Oportet enim si aliquid vni communitè in pluribus inuenitur, quod ab aliqua vna causa in illis causetur: non enim potest esse, quod illud eõe vtrique ex seipso conueniat, cum vtrumque secundum quod ipsum est ab altero distinguatur: & diuersitas causarum diuersos effectus producit. Cum ergo esse inueniatur omnibus rebus commune, quæ secundum illud quod sunt, adinuicem distincta sunt, oportet quod de necessitate eis non ex seipsis, sed ab aliqua vna causa esse attribuantur. Et ista videtur ratio Platonis, qui voluit, quod ante omnem multitudinem esset aliqua vnitas, non solum in nu-

A meris, sed etiã in rerum naturis. Secunda ratio est, quia, cū aliquid inuenitur à pluribus diuersimode participatum, oportet quod ab eo, in quo perfectissime inuenitur, attribuantur omnibus illis in quibus imperfectius inuenitur. Nã ea, quæ positiuè secundum magis & minus dicuntur, hoc habent ex accessu remotiori vel propinquiori ad aliquid vnum: si enim vnicuique eorū ex seipso illud conueniret, non esset ratio, cur perfectius in uno quàm in alio inueniretur: sicut videmus quod ignis, qui est in fine caliditatis, est caloris principium in omnibus calidis. Est autem ponere vnum ens, quod est perfectissimum & verissimū ens, quod ex hoc probatur: quia est aliquid mouens omnino immobile & perfectissimum, ut a Philosophis est probatum. Oportet ergo quod omnia alia minus perfecta ab ipso, esse recipiant. Et hæc est probatio Philosophi in 2. Metaphy. Tertia ratio est, quia illud quod est per alterum, reducitur sicut in causam ad illud quod est per se, unde si esset vnus calor per se existens, oporteret ipsum esse causam omnium calidorum, quæ per modum participationis calorem habent. Est autem ponere aliquod ens, quod est ipsum suū esse, quod ex hoc probatur: quia oportet esse aliquod primum ens, quod sit actus purus, in quo nulla sit cõpositio. vnde oportet quod ab vno illo ente, omnia alia sint quæcumque non sunt suū esse, sed habent esse per modum participationis. Hæc est ratio Auicennæ. Sic ergo ratione demonstratur, & fide tenetur, quod omnia sunt a Deo creata.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet causa prima, quæ Deus est, non intret essentiam rerum creaturarum, tamen esse, quod rebus creatis inest, non potest intelligi nisi ut deductum ab esse diuino. Sicut nec proprius effectus potest intelligi nisi ut deductus a causa propria.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex hoc ipso quod quidditati esse attribuitur, non solum esse, sed ipsa quidditas creari dicitur, quia antequam esse habeat, nihil est, nisi forte in intellectu creatantis, ubi non est creatura, sed creatrix essentia.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa probat, quod materia prima per se non creatur: sed ex hoc non sequitur, quod non creetur sub forma. Sic enim habet esse in actu.

ARTICVLVS VI.

Vtrum sit vnum tantum creationis principium.

Sexto queritur, vtrum sit vnum tantum creationis principium. Et videtur quod non. Dicit enim Dionys. 4. cap. de di. no. non est causa mali bonum. Aliquod autem malum est in mundo: aut ergo est causatum ab aliqua causa, quæ non est bonum, aut nullo modo est causatum, sed est causa prima: & utrobique modo oportet ponere plura creationis principia. Nam cõstat primum principium creationis bonorum esse bonum. Sed diceretur quod bonum non est causa mali per se, sed per accidens.

¶ 2. Sed contra, omnis effectus, qui est alicuius causæ per accidens, est alterius causæ per se, cum omne per accidens ad per se reducatur: si ergo malum est effectus boni per accidens, erit per se effectus alicuius alterius, & sic idem quod prius.

¶ 3. Præter. Effectus causæ per accidens, accidit præter intentionem causæ, & non fit. Si ergo bonum est causa mali per accidens, sequeretur quod malum non sit factum. Sed nihil est non creatum nisi creationis principium, ut supra ostensum est, ergo malum est creationis principium.

¶ 4. Præter.

ccx. con. 4.

lib. 8. meta. cap. 7. Et li. 9. cap. 4.

Vide. 1. p. q. 44. ar. 2. ca. 4. in pa. 4. a. me. dio.

art. præced.

In propo. 4. to. 3.

1. p. q. 44. art. 1. in co. 2. di. 1. q. 1. ar. 2. & 8. & di. 1. q. 4. ar. 2. & 2. cõr. g. 15. 16.

lib. 8. c. 4. n. 6. precul. a. fi. to. 3.